

TÜRK İSTİKLÂL HARBİ'NİN *AHÂLİ* GAZETESİ'NE YANSIMASILARI

İlker ALP¹

Öz: İstiklâl Harbi, tarih boyunca bağımsız yaşamaya alışmış Türk milletinin kendisine boyunduruk vurmaya çalışanlara karşı yürüttüğü bir var olma mücadelesidir. Emperyalist Avrupa devletleri ve bunların güdümündeki Yunanistan'ın karşısında yalnız kalan Türk milletinin, Sevr'in esaret zincirlerini kabul etmeyişinin ve buna karşı verdiği savaşın destanıdır. İlk önce "Kuvâ-yı Milliye" adıyla başlayan Millî Mücadele, Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkmasıyla bir bayrak altında toplanan halkın dört yıllık mücadelesi sonunda bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla son bulmuştur. İstiklâl Harbi sürecinde, özellikle de düzenli ordunun kurulmasından sonra, mücadelenin sürdürülmesi için çıkarılan Tekâlif-i Milliye Kânunu'nun önemli yeri vardır. İstiklâl Harbi'nin sürdürülmesinde İslâm Dünyası'nın özellikle soydaşlarımızın katkılarının önemli bir yere sahip olduğu inkâr edilemez bir gerçeği teşkil etmektedir. Bunlar arasında en önemlilerinden biri Bulgaristan Türklerinin yaptıkları yardımlardır. Bulgaristan Türkleri, Türkiye'deki kardeşlerinin yürüttüğü İstiklâl Harbi'ne hem maddî, manevi ve askerî malzeme olarak, hem de bu harbe gönüllü olarak katılma suretiyle kendi canlarıyla önemli desteklerde bulunmuşlardır. Bu çalışmada Bulgaristan Türklerinin, Türk İstiklâl Harbi'ne verdikleri desteklerin Bulgaristan'da yayımlanan *Ahâli Gazetesi*'ne yansımaları incelenmiştir. *Ahâli Gazetesi*'ndeki İstiklâl Harbi ile ilgili haberler ve yazılar tarih sırasına göre ele alınmıştır. Bu şekilde Bulgaristan Türklerinin her zaman Anavatan olarak gördükleri Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundaki katkıları daha belirgin bir şekilde ortaya konmuştur. Ayrıca bu alanda yapılacak çalışmalara da katkı sağlanmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Türk İstiklâl Harbi, Millî Mücadele, *Ahâli* Gazetesi, Bulgaristan Türkleri, Millî Mücadelede Dış Yardımlar.

¹ Prof. Dr.,Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. ilkeralp@trakya.edu.tr.

THE REFLECTIONS OF THE TURKISH NATIONAL STRUGGLE ON *AHÂLI* NEWSPAPER

Abstract: The Turkish War of Independence is the struggle for existence of the Turkish people. It is the epic of Anatolia which didn't accept the Sevr Treaty and stood up to it. The National Struggle, which firstly started with the name "National Forces" ("Kuvâ-yı Milliye"), ended with the establishment of an independent State of the Republic of Turkey at the end of the four-year struggle of the public as a consequence of Mustafa Kemal's landing in Samsun on May 19, 1919. In the process of the Turkish War of Independence, Tekâlif-i Milliye law enacted for the purpose of continuation of the struggle has a significant place. The contributions of our cognates and our co-religionists are important in continuing the National Fight. One of the most important of these is the aid of the Bulgarian Turks. They provided significant supports to the National Struggle in terms of the material, military and moral ways. In this study, the reflections of the supports given by the Bulgarian Turks to the War of Independence on *Ahali* Newspaper published in Bulgaria will be scrutinized. News and writings about the War of Independence in the *Ahâli* Newspaper will be examined chronologically. Thus, the contributions of the Bulgarian Turks in the establishment of the State of the Republic of Turkey, which they always regard as their homeland, will be revealed more clearly.

Keywords: The Turkish War of Independence, the National Struggle, *Ahali* Newspaper, Bulgarian Turks, External Aids in the National Struggle.

Giriş

XIX. yüzyıl boyunca, hatta XX. yüzyılın başlarında kitle iletişim araçlarının en etkililerinden biri olan gazeteler, tarih bilimi için de oldukça önemli bir kaynaktır. Ancak gazetelerdeki bilgilerin yanıtıcı olma ihtimali mevcuttur. Bu sebeple kesin kanaate varılmadan önce, incelenen gazetelerdeki bilgilerin, diğer gazete ve kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırılması gerekmektedir. Böylece karşılaştırma yöntemiyle daha doğru sonuçlar elde edilecektir. Bireyler ve toplumlar ilk zamanlarda devletlerarası ilişkiler ve ülke dâhilinde meydana gelen gelişmelerden haberdar olma ihtiyacı ve isteğini, yetkililerce yapılan resmî duyurular ve diğer şahısların naklettikleri bilgilerle karşılamışlardır. Johannes Gutenberg'in 1440 yılında Almanya'nın Mainz şehrinde modern matbaayı icat etmesi ile toplumun bu ihtiyacı gazeteler vasıtasıyla karşılanmaya başlanmıştır. Bugünkü anlamda modern gazetenin ilk defa, ne zaman ve nerede neşredildiği konusunda kesin bir

görüş bulunmamaktadır. Bununla birlikte günümüz Fransa sınırları içerisinde bulunan Strazburg şehrinde, 1605 yılında çıkarılan *Relation aller Fürnemmen und gederckwürdigen Historien* gazetesi (www.zeit.de/2014/01/zensur-geschichte-zeitung-presse/seite 2:2016), 1609'da Almanya'nın Ausburg şehrinde iki haftada bir neşredilen *Aviso Relation oder Zeitung* gazetesi ve 1605'te Hollanda'da ticarî bir bülten olarak yayımlanan *Niuewe Tijdingen* gazetesinin (Çakır, 2002, s.1) modern gazetelerin bilinen ilk örneklerini teşkil ettiklerini öne sürmek mümkündür. Fransa'nın İstanbul Elçiliği tarafından 1795 yılında yurtdışındaki vatandaşları için on beş günde bir çıkarılan *Bulletin de Nouvelles* gazetesi ise Osmanlı Devleti'nde neşredilen ilk gazete olma özelliğini taşımaktadır (Kabacalı, 1994, s.10). Ülkemizde yayımlanan ilk Türkçe gazetenin ismi bizzat yenilikçi bir padişah olan II. Mahmut tarafından verilen ve 1 Kasım 1831 tarihinde hayata geçirilen *Takvîm-i Vakayî*'dir (Gezgin, 2004. s.13). Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin diğer kültür merkezlerinde olduğu gibi Edirne'de de gazeteciliğe önem verilmiş ve gazetelerin neşredilmesine başlanmıştır. Edirne Valisi Hurşit Paşa tarafından kurulan Edirne Vilâyet Matbaası tarafından, 17 Ağustos 1867 tarihinde neşrine başlanılan *Edirne Gazetesi*, Edirne'de yayın hayatına başlayan ilk gazete olma özelliğini taşımaktadır (Bilar, 2006, s.36). Söz konusu gazete, ülkemizdeki diğer gazetelerden farklı olarak Türkçe, Yunanca ve Bulgarca olmak üzere üç dilde yayımlanmıştır (Vatansever, Sannav, 2016, s. 229). Bundan sonraki süreçte Türkiye'nin basın yayın alanında hızlı bir gelişme kaydedilmiştir. Haliyle Edirne'de de birçok yeni gazete yayın hayatına başlamıştır. Bu süreç içerisinde Edirne'de yayımlanan en önemli gazetelerden biri *Ahâli Gazetesi*'dir.

1. Ahâli Gazetesi

Ahâli Gazetesi 8 Eylül 1919 tarihinde Edirne'de neşredilmeye başlanmıştır. Ancak Edirne'yi Yunanlıların işgal etmesi üzerine, gazete sahibi Mehmet Behçet Perim, Bulgaristan'a giderek aynı gazeteyi 4 Aralık 1920'den itibaren Sofya'da yayınlamaya devam etmiştir (Çapa, 1989, s. 726-727; Doğruöz, 2013, s. 23). Hakkı Tarık Us Koleksiyonu'nda bir nüshasına rastlanan Ahâli Gazetesi'nin, Bulgar Millî Arşivi 1878-1944 Yılları Arası Süreli Yayınlar Kataloğu'nda 127 nüshası bulunmaktadır. Başyazarı ve sahibi Mehmet Behçet olan Ahâli Gazetesi'nin, Bulgar Millî Arşivi'ndeki ilk sayısı 22 Aralık 1920 tarihini taşımaktadır (Vatansever, Sannav, 2016, s. 230). Haftada üç kez yayımlanan gazetenin tüm sayıları iki sayfadan, her sayfa da üç sütundan oluşmaktadır. Gazete adresi Mariya Luiza No:49 Sofya olarak belirtilmiştir. Gazetenin bir yıllık abonelik ücreti 150 frank, altı aylık

ücreti 75 Frank, bir tanesi ise 1 Lev olarak belirlenmiştir. Gazetenin ismi, ilk sayfanın üst kısmının ortasında yer almıştır. Bunun sağ tarafında başyazar olan Mehmet Behçet'in ismi, gazetenin yazışma adresi, kutu içinde de Rûmî ile Hicrî tarihleri ve gazetenin yayın tarihi kaydedilmiştir. Gazete isminin sol tarafında ise abonelik şartları ve kutu içinde gazetenin numarası yer almıştır (*Ahâli*, 1920, s.1).

Gazetenin yayınlanma amacı, Ahâli başlığının alt kısmında; “*Esir Trakya'nın istihlâsıyla Müslüman hukûkunun müdâfaasına çalışmak ve bu uğurda hür ve müstakil bir vicdanla çarpışmaktır.*” şeklinde açıklanmıştır (*Ahâli*, 1920b, s.1). Gazetenin bazı nüshalarında ise bu kısmın yerine “*Müstakil Türk Gazetesi*” ibaresi yer almaktadır. Gazetenin 16 Mayıs 1924 tarihli nüshasında yazışma adresi olarak “*Bulgaristan (Tuna Boyunda) Rahva (Rahova)'de Ahâli Matba'ası*” olarak verilmiştir (*Ahâli*, 1924, s.1).

Gazetenin sahibi Mehmet Behçet Perim, 1896 yılında bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Nevrokop şehrinde dünyaya gelmiştir. Edirne Mekteb-i Sultânisi'nden mezun olan Mehmet Behçet gazetecilik hayatına atılmış ve sırasıyla *Ahâli*, *Koca Balkan*, *Bulgaristan*, *Tuna Boyu*, *Mücâdele* gazetelerini ve *Altın Kalem Dergisi*'ni çıkarmıştır. Kendisinin çıkardığı gazete ve dergilerin yanı sıra *Bulgaristan Türk Muallimler Mecmuası*'nda ve Bulgaristan'da yayınlanan birçok Türkçe gazetede yazılar yazmıştır (Zilabid, <http://www.academia.edu/9283491>, 2017). 1927 yılında Türkiye'ye göç eden Mehmet Behçet Perim, Hatay ve Afyon'da Bucak Müdürlüğü, İzmir'de Sivil Savunma Müdürlüğü yapmış ve 1965 yılında İzmir'de vefat etmiştir.

2. Ahâli Gazetesi'ne Göre Türk İstiklâl Harbi

1800'lü yılların başlangıcında Avrupa'da sanayi ve ekonomi alanlarındaki gelişmeler, bir güç yarışına dönüşmüştür. Bu güç dönüşümü beraberinde sömürgeciliğin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 1900'lü yıllara gelindiğinde sömürge elde etme yarışı Avrupa'da iki farklı kutuplaşmanın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Almanya ve İngiltere etrafında oluşan bu iki kutup arasındaki çıkar çatışmalarının yanı sıra, Alsace-Lorraine'de üstünlük kurma, deniz kuvvetlerinin silâhlandırılması, Fas Buhranı, Bağdat Demiryolu, Balkanlar'da Avusturya-Rusya çatışması gibi birçok sebep Üçlü İttifak ve Üçlü İtilâf'ı savaşın eşiğine getirmiştir. 1914 yılında Avusturya-Macaristan Veliâhdı Ferdinand ve eşinin Saray Bosna ziyareti sırasında bir Sırp tarafından öldürülmesiyle birlikte yaşanan hadiseler, dünyayı dört yıl kana bulayacak bir savaşa dönüşmüştür (Çetin, 2017, s. 381-382).

Osmanlı Hükümeti, savaşın başlamasında önce İtilâf Devletleri saflarına girmek için büyük uğraşlar verse de bunu başaramamıştır. Bunun üzerine Enver Paşa liderliğindeki Osmanlı Hükümeti, 2 Ağustos 1914'te Almanya ile İttifak Antlaşması imzalamıştır (Muzaffer, 2002, s. 48-49, Kamil, 2016, s. 86). Buna rağmen Osmanlı Devleti, 4 Ağustos 1914 tarihinde tarafsızlığını ilân ederek, siyasî alanda bloklardan birine katılmayacağı mesajını vermiştir. Osmanlı Hükümeti'nin satın aldığı belirterek İngilizlere teslim etmediği Goeben ve Breslau'nun, Karadeniz'e açılarak Rusya'nın Sivastopol, Odessa, Kefe ve Novorskiyski limanlarını bombalaması üzerine, 2 Kasım 1914 de Rusya, 5 Kasım 1914'te İngiltere ve Fransa Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etmişlerdir. Böylece Osmanlı Devleti, resmen ve fiilen İttifak Devletleri'nin safında I. Dünya Savaşı'na girmiştir (Kamil, 2017, s. XVII).

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda Kanal, Çanakkale, Irak, Filistin, Suriye, Hicaz-Yemen ve Galiçya olmak üzere yedi cephede savaşmıştır. Dört yıl süren I. Dünya Savaşı, İtilâf Devletleri'nin zaferiyle sonuçlanmıştır. Osmanlı Devleti, birçok cephede ordularının yenilmesi ve müttefiki Bulgaristan'ın teslim olması üzerine İtilâf Devletleri'yle 30 Ekim 1918 günü Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamıştır (Kamil, 2017, s. XXI). İmzalanan bu antlaşmaya dayanarak İtilâf Devletleri kısa bir süre içinde Türkiye'yi işgal etmeye başlamışlardır. Bunun karşısında Türk milleti, kısa bir süre içinde örgütlenerek Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerini kurmuş ve işgalleri durdurmaya çalışmıştır. Ülkenin kurtuluşunun İstanbul'dan yapılamayacağını anlayan Mustafa Kemal Paşa, Padişah'ın görevlendirmesi ile 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basarak Millî Mücadeleyi başlatmıştır. Mustafa Kemal Paşa, sırasıyla Havza ve Amasya genelgelerini yayınlamış, ardından da Erzurum ve Sivas kongrelerini düzenlemiştir (Kamil, 2017, s. XXVII-XXXI). Bu şekilde millî birliği sağlayan Mustafa Kemal Paşa, İstiklâl Harbi'nin yürütülmesinde en etkili şahsiyet olmuştur. TBMM Hükümeti'nin kurduğu düzenli ordu, I. ve II. İnönü Savaşları, Eskişehir-Kütahya Savaşı ve Sakarya Savaşı'nda verdiği başarılı muharebeler sonucunda, Yunan ordusunun ilerleyişini durdurmuş ve Büyük Taarruz'la da Anadolu'nun işgaline son vermiştir.

Mustafa Kemal Paşa önderliğinde gerçekleşen İstiklâl Harbi'ne Balkanlar'da yaşayan Türkler, gönüllü birliklerle katılmışlar, aynı zamanda maddî ve mânevî destek vermişlerdir (Kamil, 2017, s. LIX-LX). Bu süreçte, 1.200.000'den fazla bir nüfusa sahip olmalarından dolayı, Bulgaristan Türklerinin yaptıkları yardımlar, Balkanlar'daki diğer ülkelere göre miktar bakımından daha fazlaydı ve daha büyük önem

taşıymaktaydı. Nitekim Bulgaristan Türkleri, Millî Mücadeleye gönüllü olarak katılmanın yanı sıra, hem büyük miktarlarda para, silâh ve mühimmat sağlamışlar hem de çıkardıkları gazeteler vâsıtasıyla mânevî destek vermişlerdir. Ahâli Gazetesi bu dönemde Türk İstiklâl Harbi hakkında yaptığı haberler ile önemli katkılar temin etmiştir.

Ahâli Gazetesi'nin Bulgaristan Millî Arşivi'ndeki ilk sayısı 22 Aralık 1920 tarihine aittir. Gazetenin mevcut tüm nüshalarını incelediğimizde İstiklâl Harbi ile alâkalı haberlerin milletlerarası ve millî nitelikler taşıdığı görülmektedir. Milletlerarası nitelik taşıyan haberler daha çok Ankara Hükümeti'yle Avrupa devletleri arasındaki ilişkileri içerirken, millî nitelik taşıyan haberler ise Anadolu'da yaşanan gelişmeler ve genel gidişat ile ilgili verilen bilgileri kapsamaktadır.

2.1 Ahâli Gazetesinde Ankara Hükümeti İle Avrupa Devletleri Arasındaki İlişkilere Dair Yapılan Haberler

Ahâli Gazetesi'nde yayınlanan haberler, genelde Ankara Hükümeti ile Avrupa devletleri arasındaki ilişkileri kapsamıştır. Bu konuyla ilgili ilk haber, gazetenin 22 Aralık 1920 tarihinde çıkarılan sayısında, "*Mühim Bir İ'tirâf*" başlığı ile birinci sayfadan verilmiştir. Bu haberde gazete, dönemin Fransa Başbakanı olan Georges Leygues'in sözlerine yer vererek Fransa'nın Ankara Hükümeti'yle bir barış yapmak istediğini belirtmiştir (Ahâli, 1920b, s.1-2; Çapa, 1989, s. 726-728). Ahâli Gazetesi'nin aynı sayısında Fransa'da yayınlanan *Le Jurnal* gazetesinin, Fransa'nın Türkiye politikasını eleştirdiği "*Türklerle Anlaşmak Lazım*" başlıklı yazısında şu şekilde verilmiştir:

"İtilâf siyaseti Yunan milletin hakikî hissiyatına vâkıf olamayarak aldandı ve aldanarak şarktaki doğru siyasetinden külliyen ayrıldı. Fransa aynı zamanda bir Devlet-i İslâmiye olduğu hâlde Türkiye ile an'anevî râbitasını kırmaması ve bu sûretle Türklerin infîlâtına meydan vermemesi icâb ederken şâyân-ı teessüftür ki Venizelos'un muhayyel-i mevâ'idi arkasında koşdu ve bugünkü dünyaya düşdü.

Hâlbuki İstanbul'da olsun, Türklerle anlaşmaktan çok şey çıkar. Çâr nâ-câr Bolşeviklere temâyül eden Türk milliyetperverlerini celb ile aralarında pek derin uçurumlar bulunan Bolşeviklere karşı bir sed olmalarına çalışmak lâzımdır. Hülâsa Türkiye ile anlaşmaklığımız nüfuz ve şevketimize zarar vermeden Kilikya'nın tahliyesini bize mümkün kılar, Suriye'deki yükümüz hafifler. Çünkü me'selenin hakikat noktası avı elde etmektedir. Konstantin ile Venizelos her şeyden mukaddem bir isimdir, bir gölgedir. Gölge ve hayal için ise mühim bir av bırakılmaz".(Ahâli, 1920b, s. 2)

Londra Konferansı; İtilâf Devletleri arasındaki anlaşmazlıklara çözüm aramak, Rusya ile TBMM'nin yakınlaşmasını ve birlikte hareket

etmelerini engellemek, İtilâf Devletleri'nin TBMM'ne Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek ve Yunan ordusuna zaman kazandırmak amacıyla, ayrıca düzenli ordunun I. İnönü Savaşı'nı kazanmasının, TBMM'nin Gümrü Antlaşması'ndaki diplomatik başarısının ve güneyde Fransızlara karşı alınan başarılı sonuçların da etkisiyle İtilâf Devletleri tarafından Ankara Hükümeti'yle antlaşma yapmak üzere düzenlenmiştir (Çetin, 2015, s. 416-451). TBMM Hükümeti'ni tanımak istemeyen İngiltere, Ankara Hükümeti'nin temsilcilerini doğrudan çağırarak yerine, önceleri İstanbul Hükümeti'ni konferansa davet etmiştir. Ayrıca İngiltere, konferansta ikililik yaratarak Sevr Antlaşması'nı TBMM'ne kabul ettirmek amacıyla, İstanbul Hükümeti'nin göndereceği heyet içinde Mustafa Kemal Paşa'nın uygun göreceği bir temsilcinin de yer almasını istemiştir. Ancak Mustafa Kemal, Ankara Hükümeti'nin doğrudan davet edilmedikçe, TBMM'nin konferansa katılmayacağını ve burada alınan kararları tanımayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine Ankara Hükümeti, İtalya aracılığı ile konferansa davet edilmiştir (Çetin, 2012, s. 110-112). Londra Konferansı, Ahâli Gazetesi'nin de en çok haber yaptığı konulardan biri olmuştur. 21 Şubat -12 Mart 1921 tarihleri arasında gerçekleşen Londra Konferansı ve İngilizlerin bu konferansa, hem İstanbul hem de Ankara hükümetlerini davet etmesi ile ilgili gazetede yapılan ilk habere 18 Şubat 1920 tarihli sayıda yer verilmiştir. “*Cihân Ne Hâlde*” başlığı ile yer alan haberde:

“Son günlerde en mühim ve şâyân-ı tezkâr olan hâdisatdan biri de bu ayın yirmi birinde Londra'da yeni bir sulh konferansının toplanması ve Türklerin buraya büyük bir ehemmiyetle da'vet edilmesi keyfiyetidir.

Bu mühim da'vetin -sâbık Türkiye Başvekili Talat Paşa ile mühim bir İngiliz hey'etinin Berlin'de vukû'u bulan temas ve müzâkerâtından sonrabâ-husûs İngilizler tarafından icrası bize pek büyük ümitler vermekde ve (Sevr) Muâhedesi'nin gayr-i kâbil-i tatbik olduğu hakîkaten cihân efkâr-ı umûmiyesi gibi nihâyet İngilizler tarafından da kabul edildiğini ihsâs eylemektedir. Demek oluyor ki Türkün ölmeyeceğine, hukûk-ı siyâsisini yapacağına, hakkını alacağına artık İngilizler de kani' olmuş bulunuyorlar.

Son (İnönü) Muhârebesi'nden evvel İngilizler Yunan ordusunun kuvvetini bir defa daha denemek ve eğer muzaffer olursa (Sevr) Muâhedesi'ni partial Yunan ordusu kuvvetiyle tanıtmak emelini besliyordu. Fakat vakâ ki (İnönü) Muhârebesi Yunanlıların müthiş mağlubiyetleri ile neticelendi; İşte o zaman İngilizler için de yola gelmekten başka çare kalmadığı meydana çıktı...” (Ahâli, 1920c, s.1)

Ahâli Gazetesi'nde Londra Konferansı ile ilgili yapılan ikinci haber de gazetenin sahibi ve başyazarı olan Mehmet Behçet Perim tarafından kaleme alınmıştır. Mehmet Behçet Perim, Londra Konferansı ve bu

konferansa Ankara Hükümeti'nin yanı sıra İstanbul Hükümeti'nin de çağrılması ile ilgili görüşlerini “*Dünya İşleri Ne Yolda*” başlıklı yazısında şu şekilde aktarmıştır:

“Son üç beş günün en mühim ve en canlı hâdisesi (Londra Konferansı) mes‘elesidir. Türklerin artık öldürülemeyeceğine kanâ‘at getiren Avrupa diplomatları bu sefer onu başka sûretle susdurmaya çalışıyorlar. Fi-l-hakîka Mustafa Kemal Paşa'nın -bâ-husûs İstanbul'un İngilizler tarafından işgalinden sonra- tuttuğu yol pek sarbdı. Bu yolda ne kadar ilerlerse o kadar çabuk yumruk vuracak ve nihayet bütün şu şimdiki oynak siyaset-i umûmiyesi baştanbaşa sarsıp çıkacaktı. Son (Ankara) Kongresi'nde toplanan Umûm-i İslâm beldelerinin murahasları, işi hakikaten yaman bir noktaya getirmişler, Avrupa karşısına en son silâhlarla dikilmişler idi.

Hint'den, Afgan'dan, Beluctan ve nihâyet Mekke-i Mükerrerme'den, Bağdat'dan, Tahran ve Semerkant'dan gelen irili ufaklı İslâm murahasları, Mustafa Kemal Paşa hükûmetine sûret-i katiyede yardım vermeyi kararlaştırmışlar ve bu uğurda en muazzam fedakârlıklara dahî katlanmayı göze aldırarak din birliği nâmına ahd ve peymân etmişler idi. Bunun içindir ki İngiltere Hükümeti yine kurnaz davrandı ve bu dehşetli Asya hücumunu bir müddet daha durdurabilmek endişesiyle Mustafa Kemal Paşa ile İstanbul'daki Padişah kabinesine mürâca‘at mecburiyetinde kaldı.

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul Hükümeti nâmına Londra'ya giden sadrazam Tevfik Paşa'ya çektiği telgraflar geçenki nüshamızda bi't-tabîi görülmüşdür. Azıcık düşünülecek olursa o telgraflar aradaki ikiligi kaldırmak için merkezî hükümetin Ankara'da olduğu ve binâen aleyh Padişah'ın şimdilik İstanbul'da kalarak umûm millet ve devlet işlerinin Ankara'da çevrilmesi lüzûmu beyân ediliyor ve Padişah'ın Anadolu Hükümeti'ni sûret-i resmîyede tasdik etmesi teklif olunuyor idi. Bu cidden pek mühim olan me'seleyi ne Sadrazam Tevfik Paşa ne de diğer nâzırlar lâyük olduğu derecede büyük bir mahâretle kavrayamadılar ve hükümet umûrunu Anadolu'nun omuzlarına atarak işin içinden çıkmak akıllılığını gösteremediler. İşte bu anlayamamazlık yüzünden hem İstanbul'dan 15 kişilik bir heyet-i murahhasa hareket etdi, hem de Anadolu'dan 10 kişilik bir heyetin yola çıktığı bildirildi. Hâlbuki İstanbul'un 16 Mart 1920 senesindeki işgâlinde sonra İstanbul'da bir Türk Hükümeti'nin var olduğunu kabul etmek ahmaklıktı. Madem ki İstanbul'un işgâl edilmesiyle oradaki nüfûz-ı hükümet mahvolmuş idi; şu hâlde İstanbul'dan giden bu heyet hangi milleti temsil edecekdi? Ortada Rumeli'den mahrûm kalmış, Anadolu'dan kovulmuş total bir (İstanbul kasabası hükümeti) var. Küçük bir kasaba hükümetinin Londra Konferansı'na gönderdiği murahaslardan ne fayda beklenebilir?

Ma'mâfih kuvvetle me'mûl ediyoruz ki İstanbul'dan giden murahaslar Ankara'dan gönderilen murahaslarla buluşunca işin ehemmiyetini ve

nazik olan noktalarını anlayacaklar ve bu sûretle fikirde ve vicdanda derhal birleşerek müşterek bir gayretle âmâl-ı milliyenin istihsâl ve müdâfaasına çalışacaklardır.

Bize göre: son Londra Konferansı Türklerin ve bu vesile ile umûm dünya milletlerinin tabî'î çıkarlarını yeniden tanıyacak ve ellerimizden gasb edilen hukûk ve arazimizi çaresiz geriye verecektir. İzmir'in, Bursa'nın tahliyesine, Edirne'nin ve Trakya'nın yeniden boşatılmasına, Makedonya'nın yeni bir kıvama konulmasına olmuş gözüyle bakılabilir. Çünkü aksi hâlde Cihân Sulhu'nun te'mîni imkânı hâsıl olmayacak ve garb hükümetlerinin satvet-i siyâsileri kat'îyen sarsılacaktır." (Ahâli, 1920d, s. 1)

Londra Konferansı TBMM Hükümeti, İstanbul Hükümeti, İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Japonya'nın katılımıyla 21 Şubat 1921 tarihinde başlamıştır (Çetin, 2015, s. 435-436). Londra'da başlayan konferans yoğun tartışmalarla devam ederken, Mehmet Behçet Perim'in Türk milletinin konferanstan beklentilerini dile getirdiği bir yazısı, Ahâli Gazetesi'nde neşredilmiştir. "*Derdleşme*" başlığını taşıyan bu yazıda konferansta tartışılacak bazı meselelere şöyle değinilmiştir:

"Cihânı telâş ve heyecan içinde bekleten (Londra Konferansı) nihayet makineyi kurdu. Gün, saat ve dakika demeyip işleyen bu siyaset makinesinden Salah-ı âlem nâmına pek çok şeyler bekleniyor. Trakya, İzmir, Boğazlar, Makedonya, ekalliyetler... ve hülâsa Sevr Muâhedesi'yle alâkadâr irili ufaklı bir sürü mesâil-i muallâka..." (Ahâli, 1920e, s. 1)

Konferansın ilk gününde İngilizlerin desteğini arkasına alan Yunanistan temsilcisine söz verilmiştir. İngiltere bu tutumuyla, gerçek amacının TBMM ile bir barış antlaşması imzalamak olmadığını, bunun yerine yapılacak göstermelik bazı değişikliklerle Sevr Antlaşması'nı TBMM'ne kabul ettirmeyi hedeflediğini ortaya koymuştur. İngiltere'nin bu tutumu Ahâli Gazetesi'nde şu şekilde eleştirilmiştir:

"Konferansın netice-i mesâisi hakkında birçok şâyialar da yok değil. Meselâ Londra Konferansı Salâh-ı âlem nâmına hiçbir iş göremeden dağılacak veya sulh konferansı Yunanistan'a müzâhir olacak, Ermenistan'a fazla yüz verecek gibi şeyler... Fakat bunlar şüphesiz doğru şeyler değildir. Bütün bunlardan evvel konferans milletlerin kendisinden adâlet ve hakkâniyet nâmına hayırlı işler beklemekte olduğuna ve binâen aleyh bu defa da hakkı boğmağa kıyâm ederse umûmî bir kıyâmetin yalçın kayaları altında boğulmaya mahkûm bulunduğuna elbette kâni' olmuş..." (Ahâli, 1920e, s.1)

Londra Konferansı sırasında Yunan heyeti, Sevr Antlaşması'na dayanarak Anadolu'da başlattıkları işgale sonuna kadar devam edeceklerini dile getirmişse de Fransız General Henri Gouraud raporunda,

Türk ordusunun harp kuvvetinin, manevî durumunun ve komutanların sevk-idare kabiliyetinin, Yunan ordusuna göre daha üstün olduğunu belirtmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Ahâli Gazetesi'nde yapılan haberde şöyle denilmektedir:

“Yunan Hükûmeti hey'et-i Murahhasa reisi (Kaloyaropulos) konferans huzurunda Yunanistan'a mâli muâvenetlerde bulunulduğu takdirde Yunan ordusunun (Sevr) Muahedesi'ni Türkiye'de aynen tatbika kadir olduğunu iddia etmiş ve işbu keyfiyetin hazır bulunan İtalya, Fransa ve İngiltere mütehssisîn-i askeriyesine tedkikine lüzûm görülmüştür. Askerî mütehassıslar aynı mecliste Yunan ordusunun buna muktedir olamayacağını, Mustafa Kemal Paşa ordusundaki kabiliyet-i harbiyenin, kuvve-i mâneviyenin ve maharetli kumandanların Yunan ordusunda mevcut bulunmaması dolayısıyla buna imkân olamayacağını cevaben bildirmişlerdir.” (Ahâli, 1920e, s. 2)

Ahâli Gazetesi'nde, İstanbul gazetelerinde Londra Konferansı ile ilgili çıkan haberlere de yer verilmiştir. Bu haberlerden birinde, Yunanistan'ın kendisine ait olduğunu iddia ettiği İzmir, Edirne ve İstanbul'un nüfusları hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere göre İzmir'de 111.484'ü Türk, 87.498'i Rum, 48.196'sı ise Ermeni, Musevi vd. gayrimüslim, Edirne'de 122.725 Türk, 38.521 Rum, 600 Bulgar, İstanbul'da ise 604.000 Türk, 100.000 Rum ve 396.000 diğer gayrimüslim yaşamaktadır (Ahâli, 1920e, s.2).

Ahâli Gazetesi'nde, Londra Konferansı ile ilgili; “*Londra Konferansı ve Türkler*” başlığıyla neşredilen haberde, İzmir ve Trakya'daki demografik yapının belirlenmesi için bir komisyonun oluşturulacağı bildirilmiştir. Gazetenin İstanbul muhabirine dayanılarak verilen haberde kurulacak bu komisyon hakkında şu açıklama yapılmıştır:

“İstanbul muhâbir-i mahsûsamızın gelen telgrafnâmesine göre Londra Konferansı bu defâ sûret-i kat'ıyyede hakka hürmetkâr olmağı esâsını kabul etmiş ve Londra'da ittifak eden Ankara-Türkiye murahhaslarını hüsn-i sûretle kabul ederek Trakya ve İzmir'deki nüfusun tahkiki için yapılacak yoklamanın hitâm-ı icrâsına kadar her iki memleketin Yunanlılardan gayri bir hükûmet-i asâkirî tarafından işgal etdirilmesine ve etrafa dağılmış olan işbu memleket muhâcirlerinin seri'an memleketlerine avdetle ibrâz-ı mevcûdiyet eylemelerinin taht-ı te'mine alınmasına karar vermiştir. Karar-ı vâkıanın teferruâtı ayrıca bildirilecektir.” (Ahâli, 1920e, s.2)

TBMM heyetinin başkanı ve Dışişleri Bakanı Bekir Sâmî Bey, Londra Konferansının devam ettiği sırada Fransızlarla ayrı bir görüşme yaparak bir antlaşma imzalamıştır. Fransızlara bir takım ekonomik ve siyasi ayrıcalıkların verildiği bu antlaşma, milli menfaatlere uygun olmadığı ve Mustafa Kemal'in bilgisi dışında yapıldığı için, TBMM tarafından

onaylanmamış ve Bekir Sâmî Bey Dışişleri Bakanlığı görevinden alınmıştır. Söz konusu antlaşmayla ilgili Ahâli Gazetesi'nde şu şekilde haber yapılmıştır:

“Ankara ile yapılacak musâlaha hakkında Fransız Hükûmeti'nin Ankara'ya olan cevabı dün akşam İngiltere Hâriciye Nezâreti'ne takdîm edilmiştir. Bu cevap dostâne bir ifâde ile yazılmış ve iki noktaya istinâd etmiştir.

1 – Ekalliyetlerin himâyesi

2 – Muâhedenin İngiltere ve Fransa nâmına ihzâr ve imzâsı.

(Deba) gazetesi bu bâbda yazdığı bir bendinde Fransa'nın her hükûmetden evvel ekalliyetlerin serbestisi hakkında mevâid almış olması muvaffakiyyetini kayıt ediyor. Ve bu muvaffakiyyet sâyesinde şark mes'elesinin kesb-i silâh edebileceğini bildiriyor. Fransa'nın İngiltere Hâriciye Nezâreti'ne verdiği rapor münderecâtının bâ-husûs (Hıristiyan ekalliyetlerinin himâyesi) husûsundaki kayıtlar hâriciye nezâretini epey zaman müzâkerelerde bulunmağa icbâr etmiştir. Madde-i müzâkerenin yeni Türkiye Hükûmeti nezdindeki Sevr tatbikasını Fransa Hükûmeti şimdiden te'mîn etmiştir.” (Ahâli, 1921, s.1)

Londra Konferansı'nın bir sonuç alınmadan dağılması neticesinde TBMM, Yunan işgal kuvvetlerine karşı bir taarruz hazırlığına başlamış ve bu bilgi tüm Avrupa'ya yayılmıştır. İngiltere, Türk ordusunun zaferiyle sonuçlanacağını düşündüğü bu taarruzu durdurabilmek amacıyla diplomatik girişimlerde bulunmuştur. İngiltere'nin bu teşebbüsü Ahâli Gazetesi'ne şöyle yansımıştır:

“19 Teşrin-i sâni tarihli Matin Gazetesi İngiltere Hükûmeti'nin hazırlanmakta bulunan Anadolu taarruzlarını durdurmak için Düvel-i İ'tilâfiye ile müzâkereye giriştiğini yazıyor. Bu hesaba göre İngiltere Hükûmeti diğer İ'tilâf Devletleri'yle birlikte Anadolu, Yunan davacılarını sülhe davet edeceklerdir.” (Ahâli, 1921, s.1)

Ahâli Gazetesi TBMM'nin Avrupa devletleri ile ilişkileri hakkında yaptığı haberlerde açık bir şekilde TBMM'nin yanında yer almış ve gözü kulağı Türk İstiklâl Harbi'nde olan Bulgaristan Türklerini bilgilendirme görevini hakkıyla yerine getirmiştir.

2.1 Ahâli Gazetesinde Anadolu İle İlgili Yapılan Haberler

Ahâli Gazetesi'nde Anadolu ile ilgili yapılan haberler genellikle “*Anadolu Haberleri*” başlığı ile verilmiştir. Bu haberler de kendi içerisinde Ankara-İstanbul İlişkileri, Türk-Yunan İlişkileri ve Türk İstiklâl Harbi için Bulgaristan'da toplanan yardımlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Ahâli Gazetesi'nde Anadolu ile ilgili ilk haber 25 Aralık 1920 tarihli “*Anadolu ve İzzet Paşa*” başlığı ile verilmiştir. Bu haberde;

“Son zamanlarda Anadolu ile anlaşmak emeli ile Ankara'ya müteveccihen hareket eden İzzet Paşa'dan İstanbul'a henüz doğru bir haber gelmemiştir. Bu seyahat mahâfil-i ecnebiyyeyi fenâ hâlde düşündürüyor. Bütün nâzırlar, bu mesele altında gizli bir rolün oynanacağı endişesiyle hâl-i tecesssüsde bulunuyor.” denilmektedir (Ahâli, 1920a, s.2).

Ahâli Gazetesi'nin aynı tarihli nüshasının ilk sayfasında Doğu Cephesi'nde Kars'ı Ermenilerden geri alan 34. Piyâde Alayı'na ait bir fotoğrafa yer vererek fotoğrafın alt kısmına ise; “*İstanbul muhâbir-i mahsûsumuzun gönderdiği mektuba göre el-yevm Kars şehrini işgal eylemekte bulunan 34. Piyâde Alayının muzaffer sancağı (muhafızları ile birlikte...)*” tarzında bir açıklama yapılmıştır.

15 Mayıs 1919 tarihinde yine başka bir Anadolu haberine yer verildiği görülmektedir. Bu habere göre İzmir Mekteb-i Sultânisi de şehirdeki diğer kurumlar gibi Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir (Tınal, 2010, s.129). İzmir Mekteb-i Sultânisi'nin Yunanlılar tarafından işgal edilmesi Ahâli Gazetesi'nde “*İzmir Mekteb-i Sultânisi Basılıyor*” başlığı ile haber yapılmıştır. Bu haberde baskın ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

“Muhtelif harb cebhelerindeki bozgunluklarının acılarını bir dürlü unutmayan Yunan ordusunun İzmir kumandanı ve vali-i askerisi İstiryadis geçen gün 200 kişilik bir müfreze-i askeriye ile İzmir Mekteb-i Sultânisi'ni işgal ve mezkûr mektebi adliye dairesine kalb etdirmiştir.

İşgal pek kaba bir tecâvüzle başlamış leyli ve nehâri bütün mekteb talebesi Yunan askerlerinin süngülü tüfeklerle bahçe etrafında dolaşdıkları esnâda hıçkırığa hıçkırığa ağlamışlardır. Mekteb muallimlerinin ikisi kolları bağlanmak suretiyle muhabbetü'l-hıfz hapishaneyeye gönderilmiş, zavallı talebe de me'yûs ve mükedder dâr-ül-muallimine misafir edilmiştir.

Yunan adâleti (yam yam)ların dahî mekteplere hürmet etmek istedikleri şu son senelerde İzmir Mekteb-i Sultânisi'nin eşkıya baskını gibi işgali suretinde tecelli edecekse vay hallerine...” (Ahâli, 1920f, s.2)

Ahâli Gazetesi'nde TBMM'nin İstanbul Hükümeti'yle yaptığı görüşmelere de yer verilmiştir. Bu haberlerden birisi de gazetenin 18 Şubat 1336 tarihli sayısında “*İstanbul Ankara Müzakerâtı ve Netâyici*” başlığı ile verilmiştir. Söz konusu haberde iki hükümet arasında yapılan müzakere ile ilgili şu bilgiler verilmiştir:

“İstanbul muhâbir-i mahsûsamızdan

Geçen mektubunda şark meselesinin yeniden tetkiki arzusuyla Paris Konferansı'nın vâki olan mukarrerâtını bildirmiş ve bu kararın mutâlîbât-ı millîyyemizin istihsâli emrinde sâlih bir merhale olduğundan bahsetmişdim. Düvel-i Mü'telife'nin arzusu resmen Bâb-ı Âlî'ye tebliğ

edilince hepimiz Anadolu'dan yükselecek cevabı sabırsızlıkla beklemeye başladık. Hükümet bu hususta fevkalâde ketum davrandığı cihetle müzakerâtın nasıl bir şekil iktisâb ettiğini anlamak kabil olamıyordu. Açık siyasete taraftar olduğu için Mustafa Kemal Paşa gerek Sadrazam Paşa'nın telgraflarını ve gerekse Anadolu'nun cevaplarını aynen Anadolu Ajansı'yla ilân ettiği cihetle sonra muhâberât-ı vak'anın mâhiyeti anlaşıldı. Aşağıya derç edilen Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafından da anlaşılacağı vecihle "Türkiye Büyük Millet Meclisi" İstanbul Hükümet'inin hiçbir vaz'-ı meşrû-ı hukûkisi olmadığını ileri sürerek yegâne hükümetin Ankara'da bulunduğunu işaret eylemiş ve sulh konferansına i'zâm edilecek murahhasların ancak Ankara'dan iktibas-ı kudret edebileceklerini katî ve sarîh bir lisanla bildirmiştir..." (Ahâli, 1920c, s.1).

Ahâli Gazetesi'nde yer bulan diğer bir haber türü de Bulgaristan Türklerinin Anavatanları'ndaki İstiklâl Harbi için topladıkları maddî yardımlar ve sağladıkları manevî destekleriyle ilgilidir. Örneğin; "Tatarpazarcık Muhâbir-i Mahsusumuzdan" başlığını taşıyan haberde, Bulgaristan Türklerinin, Anadolu'da şehit düşen kardeşlerinin ruhları için mevlit okudukları ve yardım kampanyaları düzenledikleri, ayrıca kahvehane sahiplerinin birer günlük gelirlerini Türk Kızılayı'na bağışladıkları şöyle anlatılmıştır:

"Tatarpazarcık muhâbir-i mahsûsumuzdan:

Önümüzdeki hafta Pazar günü Anadolu'da nâmûs ve yurdu için fedâ-yı cân iden kahraman kardeşimizin ruh-ı mübâreklarına ithâf olunmak üzere mevlid-i nebevî kırâa't edileceğini ve her şeyden evvel kalbleri milliyet hissiyle çarpan kahvehâne sahiplerinin Nisan ibtidâsında birer günlük hâsîlat sâfiyelerinin muhterem Hilâl-i Âhmer'e teberru' edeceklerini bu gibi teşebbüsâtın vukû'undan evvel yine aynı maksad uğrunda iâne toplamak üzere bir komisyon teşkil edileceğini tebşîr ve memleketimizin fakir ve fakat hamiyetperver ahâlisinin sâir din kardeşlerimize dahî numûne-i emsâl olmasını temenni ederim" (Ahâli, 1922a, s.2).

Ahâli Gazetesi'nin 3 Mayıs 1338 tarihli sayısında: "Muhâbir-i mahsûsumuzun son mektubuna nazaran nefis-i Kırcaali ahâli-i İslâmiye Anadolu'daki din kardeşlerine âid ilk vazife-i dinîyye ve millîyelerini 199.000 Lef Hilâl-i Âhmer iânesi toplamak sûretiyle ifâ etmişlerdir." denilmektedir (Ahâli, 1922b, s.2). Yine aynı gazetenin 10 Mart 1338 tarihili sayısında da toplanan yardımlar ile ilgili olarak "Muhterem Karinâbad Müslümanlarının Anadolu mücâhidlerine aid vazâif-i millîyelerini idrâk ettiklerini görmekle mübâhîyim. Beş altı gün zarfında küçük kasabamız Müslümanlarının derc ettikleri iâne miktarı 15.000 Levayı mütecevizdir" denilmektedir (Ahâli, 1922c, s.2).

Osmanlı Hilâl-i Ahmer ve Türkiye Hilâl-i Ahmer mecmualarında yayınlanan yardım listelerindeki bilgilerde Bulgaristan Türklerinin, Türk Kızılayı'na büyük miktarlarda bağışta bulduklarını doğrulamaktadır. Örneğin: 1922 yılında Cuma-i Bâlâ'dan 8.000 leva, Varna'dan 40.495 leva ile 23.14 Osmanlı lirası, Eski Cuma'dan 30.000 leva, Filibe'den 425 Osmanlı lirası ve 4.200 kuruş, Kârînâbâd'dan 16.590 leva, Eski Zağra'dan 884.22 Osmanlı lirası, Yeni Zağra'dan 415.63 Osmanlı lirası, Kızanlık'tan 3244.37 Osmanlı lirası, Yanbolu'dan 29.410 leva, Salihye'den 14.080 kuruş, Yenipazar'dan 32.895 kuruş, Zıştovi'den 2.564 kuruş, Razgrad'dan 5.000 kuruş; 1923'de Vidin'den 84 Osmanlı lirası, Şumnu'dan 15.000 leva, Burgaz'dan 684 Osmanlı lirası, Yenipazar'dan 109.000 leva, Razgrad'tan 92.188 leva, Filibe'den 5.000 leva ve 800 Türk lirası, Eski Cuma'dan 200.000 leva, Karlova'dan 16.400 leva, 1924 yılında Filibe'den 35.300 leva, Sofya'dan 150 Türk lirası vs. yerlerden para yardımı yapılmıştır.

Sonuç

Mehmet Behçet Perim tarafından 1920-1924 yılları arasında Bulgaristan'da yayınlanan *Ahâli Gazetesi* bu süre zarfında Mustafa Kemal önderliğinde sürdürülen Türk İstiklâl Harbi'ne maddî ve özellikle de mânevî olarak büyük bir destek vermiştir. Gazete bir yandan Bulgaristan'da yaşayan Türklerin haklarını savunurken, diğer yandan da Millî Mücadele'nin büyük bir destekçisi olmuştur.

Yaptığı haberler ile Bulgaristan Türklerini Türk İstiklâl Harbi hakkında hem bilgilendirmiş, hem de bu zor günlerinde Türkiye'deki kardeşlerine iletmek üzere, maddî ve mânevî yardım toplanmasını teşvik etmiştir. *Ahâli Gazetesi* neşrettiği bu haberlerini yabancı gazeteler ve İstanbul'da bulunan muhâbirleri vasıtasıyla temin etmiştir. Gazete bu haberlerini neşrederken yaptığı yorumlarda daima Ankara Hükümeti'nin yanında yer almış, hatta Padişah'ı ve İstanbul Hükümeti'ni zaman zaman sert bir dille eleştirmekten geri kalmamıştır.

Ahâli Gazetesi muhabirlerinin yayınladıkları haberler ve yaptıkları yorumlarla, Türk İstiklâl Harbi süresince Türkiye dışından gelen yardımların önemli bir yere sahip olduğunu inkâr edilemeyecek şekilde ortaya koymuşlardır. Diğer taraftan Bulgaristan'da yaşayan Türklerin savaş zamanında bile Anavatan olarak gördükleri Türkiye ile alâka ve bağlarını bile koparmadıklarını ve kalplerinin Anadolu'yla birlikte çarptığını göstermesi açısından da oldukça önemlidir (Çapa, 2010, s.74).

Kaynakça

- Bilar, E. (2006). *Edirne'nin Basın-Yayın Tarihi (1361-2006)*, C. I, İstanbul: T.C. Edirne Valiliği Yayınları.
- Çakır, H. (2002). *Osmanlıda Basın-İktidar İlişkileri (Azınlık Basını, Türkçe Basın ve Dış Basın)*, Siyasal Kitabevi.
- Çapa, M. (1989). Bulgaristan ve Kıbrıs Türklerinin Anadolu'ya Yardımları, *Türk Kültürü*, S. 320, Y. XXVII, Aralık 1989, ss. 726-732.
- Çapa, M. (2010). *Kızılay (Hilâl-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)*, Türkiye Kızılay Derneği Yayınları.
- Çetin, N. (2017). I. Dünya Savaşı'na Giden Yolda Avusturya-Macaristan İle Sırbistan İhtilâfi, *Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C.19, S.1. ss. 371-393.
- Çetin, N.(2012). Londra Konferansı'nda Ahmet Tevfik Paşa, *Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 4. ss.107-127.
- Doğruöz, T. (2013). Lozan Antlaşması'nın Ahâli Gazetesine Yansımaları, *History Studies*, C.5 S.4. ss. 19-38.
- Gezgin, S. (2004). Gazeteciliğin ve Türk Yazılı Basınının Kısa Tarihsel Perspektifi (Bölüm II), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, S. 19. ss.9-12.
- Kabacalı, A. (1994) *Türk Basınında Demokrasi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Demokrasi Klasikleri.
- Kamil, İ. (2016). Enver Paşa'nın Birinci Dünya Savaşı Sırasında Balkanları Teftişi İle İlgili Bilinmeyen İki Belge. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, S. 12. ss. 83-101.
- Kamil, İ. (2017). *Türk Kurtuluş Savaşı İle İlgili Bulgaristan Diplomatik Belgeleri (1919-1922)*, C.1 (1919-1920), Türkçe Özel Seri, Saarbrücken: Lambert Academic Publishing.
- Tepekaya, M. (2002) Osmanlı Alman İlişkileri. *Türkler Ansiklopedisi*, C. XIII, Ankara.
- Vatansever, E., Sannav, S. C. (2016). Bulgaristan Millî Kütüphanesinde Muhafaza Edilen Üç Türk Gazetesi: Tuna, Edirne ve Ahâli. *II. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*, PEGEM Akademi. ss. 223-233.

İnternet Kaynakları

- Zilabid, B. "Mehmet Behçet Perim Hayatı ve Eserleri", <http://www.academia.edu/9283491>. (Erişim: 10.07.2017).

www.zeit.de/2014/01/zensur-geschichte-zeitung-presse/seite-2. (Erişim: 15.04.2016).

Gazeteler

Ahâli, (22 Aralık 1920b), N. 315-5.

Ahâli, (25 Aralık 1920a), N. 316-6.

Ahâli, (11 Temmuz 1924), N. 418-118, s.1.

Anadolu-İngiltere. (23 Kasım 1921). *Ahâli*, N. 322-1.

Anadolu ve İzzed Paşa. (Aralık 1920a). *Ahâli*, 25 N. 316-6.

Cihân Ne Hâlde. (18 Şubat 1920c). *Ahâli*, N. 321-11.

Derdleşme. (3 Mart 1920e). *Ahâli*, N. 324-14.

Dünya İşleri Ne Yolda. (27 Şubat 1920d). *Ahâli*, N. 323-13.

Hamiyetli Kırca'alîler. (3 Mayıs 1922b). *Ahâli*, , N. 366-44.

İstanbul Ankara Muzâkeriyeti. (18 Şubat 1920c). *Ahâli*, , N. 321-11.

İzmir Mekteb-i Sultânisi Basılıyor. (30 Aralık 1920f). *Ahâli*, N. 8.

Konferans ve Kalogeropoulos. (3 Mart 1920e). *Ahâli*, N. 324-14.

Londra Konferansı ve Türkler. (3 Mart 1920e). *Ahâli*, N. 324-14.

Muhterem Karınabatlılar. (10 Mart 1922c). *Ahâli*, N. 352-32.

Mühim Bir Haber. (22 Aralık 1920b). *Ahâli*, N. 315-5.

Mühim Haberler. (23 Kasım 1921). *Ahâli*, N. 322-1.

Tatarpazarcık Muhâbir-i Mahsûsumuzdan. (24 Mart 1922). *Ahâli*, N. 360-40.

Türklerin Hakkı. (3 Mart 1920e). *Ahâli*, N. 324-14.

Türklerle Anlaşmak Lazım. (22 Aralık 1920b). *Ahâli*, N. 315-5.